

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנאמרו שבת פרשת האזינו תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתק"מ

בסעודה שלישית

נקראים אלקים), שחותר חתירה מתחת כסא כבודו, ופושט ידו לקבל בעלי תשובה, ואין 'מידי' מציל, למנוע ידו הפשוטה לבעלי תשובה.

*

עוד יש לומר על פי מה שהקשה בספר כתנות אור (סוף פ' נצבים) איך מהני תשובה שיתקרב החוטא להקב"ה, הלא קיימא לן (פסחים עג:) נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, והאדם היה נראה תחלה, וכשחטא נדחה מקדושתו, ואיך יהיה חוזר ונראה (ועיין בספר ייטב פנים (לשבת שובה ריש אות כד) מה שכתב בביאור קושיא זו). ותירץ בספר תיבא גומא להגאון בעל פרי מגדים ז"ל, דזה רק בבהמה, דסוף בהמה לשחיטה ולמיתה הם עומדים, ובבעלי חיים כאלו יש דחוי, אבל האדם אפילו שחטא הרבה ועומד למיתה, מכל מקום יחזור ויחיה בתחיית המתים, ואמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין צב.), צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אינן חוזרין לעפרן, ובעלי חיים כאלו אינן נדחין לעולם עכ"ד (ועיין בערוגת הבשם פ' נצבים ד"ה ומל).

ובספר משיב נפש (ריש פרשת עקב) פירש בזה מה שכתוב (יחזקאל יח-לב) כי לא אחפוץ במות המת נאום ד' אלקים והשיבו וחיו, על פי מה שכתב

ראו עתה, כי אני אני הוא, ואין אלקים עמדי, אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא, ואין מידי מציל (לב-לט). ונראה דיודע גודל כח התשובה, אשר ידו פשוטה לקבל שבים, גם כאשר מדת הדין מקטרגת שלא לקבלו, וכדאיתא בגמרא (פסחים קיט.) וידי אדם מתחת כנפיהם (יחזקאל א-ח), ידו כתיב, זה ידו של הקב"ה שהיא פרושה מתחת כנפי החיות, כדי לקבל בעלי תשובה מפני מדת הדין [שמקטרגת ואומרת לא תקבלם, והוא מקבלם בסתר] ע"כ. וכן אמרו (סנהדרין קג.) על מנשה שעשה הרע בעיני ה', עד שעשה צלם של ארבע פנים, והכניסו להיכל (דב"ר ב-ב), ואחר כך עשה תשובה, ויתפלל אליו ויעתר לו (דברי הימים ב לג-ג), ויחתר לו, מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין [היתה מעכבת שלא לקבל פני מנשה בתשובה, ועשה הקב"ה מחתרת ברקיע, ופשט ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין] ע"כ.

והנה איתא במדרש (ב"ר כא-ו) אין ועתה אלא לשון תשובה, ואמר הכתוב ראו 'עתה', תתבוננו וראו מעלת התשובה, שהקב"ה פושט ידו ממקום שאין למלאכי מעלה רשות להכנס, ואני אני הוא ואין אלקים עמדי, (וכמו שפירש רש"י (בראשית ו-ב) כי שרי מעלה

מקום 'אני אמית ואחיה', והאדם עומד לתחיה, ומזה תבין דמהני תשובה.

*

ונראה עוד, ויתבאר גם כן הנגינה על ראו עתה, מונח רביעי, דאיתא בגמרא (יומא פה.) שהיה רבי ישמעאל דורש ארבעה חלוקי כפרה, עבר על עשה ושב אינו זו עד שמוחלין לו, עבר על לא תעשה תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, עבר על כריתות ומיתות בית דין וכו', יסורין ממרקין וכו', אבל מי שיש חילול השם בידו וכו', כולן תולין ומיתה ממרקת ע"ש. וזה נרמז בהנגינה, ראו עתה, אין ועתה אלא לשון תשובה, אבל בזה מונח רביעי, ארבעה חלוקי כפרה, כי לא על כל החטאים תשובה לבדה ממרקת, אלא צריכין עוד ליום הכיפורים וכו'.

ומפריש הקרא, כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי, רומז על יום הכיפורים, שהוא יום של רחמים, וכמאמרם (יומא כ.) השטן בגמטריא שס"ד הוי, בהני אית ליה רשותא לאסטוני, ביומא דכפורי לית ליה רשותא לאסטוני ע"כ. ואם כן ביום הכיפורים אני אני הוא, שורה רק שם הוי"ה מדת הרחמים, ואין אלקים עמדי, דלית רשותא למעלה לאסטוני, וזהו החלוקה השניה של תשובה. ושוב אמר, אני אמית ואחיה, לפעמים על ידי המיתה זוכה לחיות, שהמיתה מכפרת. ולפעמים מחצתי ואני ארפא, שמרפא האדם ביסורין, ונכלל כאן כל הארבעה חלוקי כפרה.

*

והנה לכאורה יש להבין במה שאמרו על חילול השם, אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון, דמיתה ממרקת, הלא עיקר התכלית הוא לתקן הכל בחיים, ובמתים חפשי, ואיך יתכן חטא שלא יהא לו כפרה בחיים חיותו, אלא כשנעשה כבר חפשי מן המצות. וראיתי בשערי תשובה לרבינו יונה (שער ד'

בספר חוות יאיר (דף ל: ודף קכב:) בשם גאון אחד, לפרש דברי רש"י על הפסוק (בראשית ב-ז), וייצר ד' אלקים את האדם. פירש רש"י, שתי יצירות, יצירה לעולם הזה ויצירה לתחיית המתים. דהנה בזהוהר הק' מקשה למה בבריאת ששת ימי המעשה לא נאמר רק שם אלקים, זולת גבי שמים וארץ נאמר גם שם הוי"ה ב"ה בפסוק (בראשית ב-ד) ביום עשות ד' אלקים ארץ ושמים. ותירץ הזוהר הק', דאין הקב"ה מייחד שמו הגדול הויה ב"ה על דבר הנפסד וכלה, וכל הברואים הם כלים, זולת השמים והארץ דקיימים לעד (וכמו שכתב ברש"י ריש פי' האזינו), לפיכך הזכיר בבריאתן גם שם הוי' ב"ה. וזה שהיה קשה לרש"י, למה נאמר ביצירת האדם ב' השמות הוי"ה אלקים, הלא גם האדם הוא דבר הכלה, דסוף אדם למיתה. לכן פירש רש"י, שתי יצירות אחד לעולם הזה ואחד לתחיית המתים, לפיכך הוא גם כן דבר הקיים לעד, עכ"ד החוות יאיר. וזהו פירוש הקרא, כי לא אחפוץ במות המת, רצה לומר שאיני חפץ שאפילו המת ימות לעולם אלא יעמוד בתחיית המתים, והראיה ברורה על זה, נאום ד' אלקים, שייחדתי על בריאת האדם שתי השמות ד' אלקים וכנ"ל, ואם כן הוא מועיל תשובה, והשיבו וחיו, רצה לומר אתם קרויים חיים, ובעלי חיים כאלו אינן נדחין כתירוץ התיבת גומא הנ"ל, ע"כ דברי המשיב נפש ע"כ.

ואם כן ממה שבכל הבריאה נזכר רק שם אלקים, ובבריאת האדם נזכר גם שם הוי"ה עמו, מזה מוכח דאיכא תחיית המתים, ולכן מהני תשובה, דבעלי חיים אינם נדחים. וזהו שאמר ראו 'עתה', דמהני תשובה, ולא תאמר הרי נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, כי האדם שאני שעומד לתחיה. והראיה לזה הוא, 'כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי', שבבריאת האדם לא נאמר רק אלקים כמו בשאר הבריאה, אלא גם שם הוי"ה ב"ה, שזהו עצמותו ית"ש, נזכר שם. ואם כי אין הקב"ה מייחד שמו על דבר הנפסד, מכל

ועדיין הוא לא נתכפר, שהרי גם זר כשר להוליכו (שם טו). על כן בחרו איש עתי, שבררו איש שהגיע זמנו למות, ובהיות כן הרי אימת מיתה סובבת אותו, אשר זה מכפר על כל החטאות, ובוזה נעשה זכאי, ושפיר יבוא זכאי ויכפר על החייב.

*

והנה בשערי תשובה (שם אות יז) הקשה על מה שאמרו דעל כריתות ומיתות בית דין, יום הכיפורים רק תולה ולא מכפר. דהלא הכתוב אומר (ויקרא טז-ל) מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו, הרי שיום הכיפורים מכפר על כל החטאות. וכתב דהתשובה בזה הוא, כי מה שנאמר לפני ה' תטהרו, מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקרה ונשובה אל ה' ביום הכיפורים. ואף על פי שנתחייבנו בזה בכל עת, החיוב נוסף ביום הכיפורים, והטהרה אשר בידינו היא התשובה ותיקון המעשים וכו' ע"ש. והיינו דתחלת הפסוק כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, קאי רק על לא תעשה שה' מכפר עליהם ביום הכיפורים. וסוף הפסוק היא ציווי על מצות התשובה ביום הכיפורים, שמכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו.

ויש לומר בזה עוד, דהנה הכתוב כאן כולל שני דברים, כפרה וטהרה, כי ביום הזה 'יכפר' עליכם 'לטהר' אתכם, וסיים רק בטהרה, לפני ה' 'תטהרו'. ועוד כי כפרה מתאים לחטא, וטהרה מתאים לטומאה, והם שונים זה מזה, כי טומאה שייך גם באונס, שזרקו עליו שרץ, וחטא לא שייך באונס, כי אונסא כמאן דלא עביד, ורחמנא פטריה. וכמו כן טהרה שייך גם באונס, שטבלוהו במקוה בלי רצונו, וכפרה על חטא לא שייך כשאנסוהו לזה, רק בחרטה וקבלה מרצון.

ונראה כי החטא לפני ה' שונה לגמרי מחטא לפני מלך בשר ודם, שהחטא לפני מלך הוא דבר

אות כ') שפירש בכוונתם, דמעת שנפלה עליו אימת המות [הקרב ובא] יש לו כפרה. וסיים דאם נהרג והתודה לפני מותו, נחשב ההורג כשופך דם נקי וחסיד, שנאמר (תהלים עט-ב) בשר חסידך לחיתו ארץ, ואמרו במדרש (תהלים שם) כי זה נאמר גם על הרשעים שבהם ע"כ. וכן מדויק מלשון התוספתא (יומא שם) מלמד 'שיום' המיתה מכפר ע"כ. וזהו חשיבות של ברכה קודם המיתה, על דרך שנאמר (דברים לג-א) וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו, כי אז האדם נקי כבר מכל עונותיו, ונפשו טהורה היא בשלימותה.

ובזה היה נראה לבאר בענין שעיר המשתלח, שאמר הכתוב (ויקרא טז-כא) ושלח ביד איש עתי המדברה. וכתוב בחזקוני בשם המדרש, עתי, שהגיע זמנו למות תוך אותה שנה, שהרי הנושא את השעיר אינו עובר שנתו, לכך היו בוררין איש שהגיע זמנו למות תוך אותה שנה, וחכמת המזלות היתה קלה בעיניהם ע"כ. ובתוספות השלם מביא, שהיו יודעים על ידי שהיו שואלים באורים ותומים ע"כ. וטעמא בעי למה הוצרכו לשלוח על ידי איש עתי שהגיע כבר זמנו למות.

ונראה על פי מה שאמרו (יומא מג:) מאי שנא בוידי רישון דלא אמר ובני אהרן עם קדושך, ומאי שנא בוידי שני דאמר ובני אהרן עם קדושך. תנא דבי רבי ישמעאל כך היא מדת הדין נותנת [כלומר כך יפה לומר, שאחר שהתודה על עצמו ויהא זכאי ראוי לכפר על אחרים], מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבא חייב ויכפר על החייב ע"כ. וכן איתא בסידור שלי"ה דהמסבב כפרות לאחרים, ראוי שיקדים כפרות לעצמו ואחר כך יערוך לאחרים, כדי שיבוא זכאי ויכפר על החייב (עיין מטה אפרים סימן תרה-ו).

ואם כן השולח את השעיר לעזאזל, שכיפר על כל עונות בית ישראל, הרי מוטב יבוא זכאי ויכפר,

'מכפר' אלא לשבים, אבל 'טהרה' זו היא גם בלי תשובה. - ועל כן אמר הכתוב, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, וכפרה זו מוגבל רק ללא תעשה, ונשארים עדיין עונות שלא נתכפרו. אבל 'מכל' חטאותיכם לפני ה' 'תטהרו', שהטהרה היא מכל העונות. ולכן מסמיך לה במשנה (שם) מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, דמקוה מטהר גם כאשר נכנס בה ואינו רוצה לטהר, וכן היא טהרת יום הכיפורים, שכל ישראל יוצאים ממנה באופן שנפשם נטהר לגמרי, אלא מוטל עליהם חוב שיש לשלם אותן ביסורין. ויתכן שגם טמטום הלב שבא מטומאת החטא הוסר מכל אדם ביום הכיפורים, ועל דרך לב טהור ברא לי אלקים.

ובזה יתבאר קושיית הטור (סימן תרכה) למה לא קבעו חג הסוכות בחודש ניסן, אשר בסוכות הושבתו את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים (ויקרא כג-ג), אשר זה היה בניסן. ונראה כי ישיבת סוכה היא בצילא דמהימנותא, יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה, ואיך יכולים ליכנס לדור שם, הלא מי יגור באהלך ומי ישכון בהר קדשך, הולך תמים וגו' (תהלים טו-א), ואיך יכנס טמא במקום הקודש. אך אחר יום הכיפורים, אשר בו מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו, שנטהר גופו אז מכל החטאים, ונפשו נקי וטהורה היא, אז יכולים ליכנס לסוכה, ולכן נקבע החג אחר יום הכיפורים דייקא.

חיצוני מגופו, שהאדם לכשלעצמו אין שום חילוק עליו בין קודם החטא ובין לאחריו, אלא שמוטל עליו חיוב להתפייס ברצון או בעונש. לא כן החטא נגד ה' פוגם גם נפש האדם, כי נשמה שנתת בי טהורה היא, ובכל חטא מטמא ופוגם את נשמתו, ומשרה בכל חטא טומאה על עצמו, וכדרך שנאמר (יחזקאל לב-כז) ותהי עונותם על עצמותם, שנרשם החטא על נפשו, עד שהצדיקים היו יכולים להכיר אותם בראיית האדם. ואמרו (סוטה ג:) כל העובר עבירה אחת בעולם הזה מלפפתו [כורכתו] והולכת לפניו וכו' ע"ש. ולא עוד אלא שעבירה מטממת לבו של אדם שנאמר (ויקרא יא-מג) ולא תטמאו בהם ונטמתם בם, אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם [אוטמת וסותמת מכל חכמה] (יומא לט.) ע"ש. ואם כן בכל חטא יש גם טומאה וטמטום בלב האדם. וביום הזה 'יכפר' עליכם 'לטהר' אתכם, שיש בו כפרה וגם טהרה, כפרה על עצם החטא, וטהרה מהטומאה.

ומעתה יש לומר דהן אמת דיום הכיפורים לא מכפר על כריתות ומיתות בית דין, אבל היא כמקוה טהרה לטהר את האדם, שאין חטאותיו קשורים עוד בנפשו, וטומאתו הוסר מעליו, ואין לו אלא חוב חיצוני לשלם על מעשיו, דוגמת החוטא לפני מלך בשר ודם. וטהרה זו של יום הכיפורים היא מכל סוגי החטאים, שיוצא נפשו נקי וטהור בלי שום סרך חטא הדבוק לה. - ואולי יתכן עוד יותר, דהגם דיום הכיפורים אינו

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' חיים וויינבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסו בתו למזל טוב	מוה"ר ר' דוד קאהאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסו בתו למזל טוב	מוה"ר ר' יעקב יוסף לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב	הרה"ג ר' שמחה אהרן שטראהלי שלי"א דמ"ן בקהלתנו הק' לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב
מוה"ר ר' אשר אנשיל שטייף הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אשר איידליס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יוסף פישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסו בתו למזל טוב	מוה"ר ר' ברוך הערשקא הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסו בתו למזל טוב
מוה"ר ר' יצחק פישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' ירמיי מאיר פאגל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' נפתלי מאיר האפפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יצחק דוד נאה הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב
מוה"ר ר' בנימין טויבער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' יואל בראש פיערווערקער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יואל בראש פיערווערקער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יואל בראש פיערווערקער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב